

Ese de dóua ori in septemana:

Joi-a si Dominec'a.

Pretiulu de prenumeratiune:

pre anu întregu	6 fl. v. a.
„ diumetate de anu	3 fl. v. a.
„ patrariu de anu	1 fl. 50 cr.

Pentru Romanl'a si strainetate:

pre anu întregu	9 fl. v. a.
„ diumetate de anu	4 fl. 50 cr.

LUMINA.

Fóia bisericésca, scolastica, literaria si economica.

Corespundintiele si banii de prenumeratiune se se adreseze de a dreptulu: Redactiunii „Lumina” in Aradu, cancelari'a episcopésca.

Pentru publicatiunile de trei ori, ce contien cam 150 de cuvinte (spatiu de 20 sire garmond) tacs'a e 3 fl.; pana la 220 de cuvinte 4 fl. éra mai sus 5 fl., intielegendu-se intr' aceste sume si timbrulu: — Pretiulu publicatiuniloru se se anticipe

Organu oficiale alu eparchiei romane gr. or. aradane.

PARTE OFICIALA.

Nr. 1475.

345. scol.

Tutororu p. t. inspectori, directori locali si invetiatori ai scóloru confessionali in districtulu Consistoriului romanu ort. din Aradu.

Ordinatieune pentru umblarea prunciloru la scóla.

Avendu in vedere §. 18. din „Organisarea provisoria a invetiamentului, natiunalu confessionalu in Metropoli'a Romaniloru ort.“. carele, in consonantia cu legea de invetiamentu a tierii articolulu 38. din 1868., indetoresce pre toti parintii (tutorii, maiestrii, stepanii) a-si trimite fiii (pupili, invetiaceii, servitorii) la scóla, si a nume pre cei in versta de 6 pana la 12 ani a-i trimite in scóla de tóte dilele, éra pre cei de la 12 pana la 15 ani a-i trimite in scóla de repetitiune;

avendu in vedere cá parintii, tutorii, maestrii si stepanii, nu-si implinescu cu destula acuratétia acestu oblegamentu alu loru, de a trimite la scóla pre fiii, pupili, invetiaceii si servitorii loru;

avendu in vedere decisiunea sinodului eparchialu de estimpu, de sub Nr. 103. puntulu 11. pentru regularea frecuentatiunei scolare.

Consistoriulu afla de lipsa ca, pentru essecutarea oblegamentulu scolaru, se întregésca si se modifice ordinatiunea sa din 2 novembre 1872. Nr. 1544/367. scol.— deci se emite acésta ordinatiune nóua, carea de acum va servi singura de indreptariu in viitoriu, precum urméza:

§. 1. Fiecare invetiatoriu, ii va face pentru scóla sa o consemnare de frecuentatiune, in cárea se scrie numele tutoru prunciloru de la 6 pana la 12 ani, indetorati a cercetá scóla in tóte dilele. In acésta consemnare va insemná, in fiecare di, cumea: care pruncu indetoratu n'a fostu la scóla?

Asemene consemnare va face despre tinerii de la 12 pana la 15 ani, cari sunt indetorati a cercetá scóla de repetitiune, duminec'a si in serbatori. La acestia inca va insemná, candu n'a fostu cutarele la scóla?

In comun'a, unde scóla are mai multe clase separate, cu doi séu mai multi invetiatori, fiecare invetiatoriu face consemnare pentru class'a in care funtiuneza.

Apoi la *capetulu septemanei*, si a nume sambet'a dupa médiadi, fiecare invetiatoriu face raportu catra directorulu localu alu scólei, aretandu in scrisu, din consemnarea sa, numele acelu prunci cari nu au umblatu la scóla in acea septemana, si numele parintiloru acestoru prunci, insemnandu si dilele in cari acei prunci deobligati au absentatu de la scóla.

§. 2. Directorulu localu alu scólei, primindu reportulu invetiatoriului, si vediendu cá pruncii nu ambla regulatu la scóla, indata va face aretare de a dreptulu la antisti'a comunei politice, provocand'o se constringa pre

parinti a-si dá pruncii la scóla, si se pedepsésca pre parintii cari nu si-au trimisu pruncii in acea septemana la scóla, a nume antea óra se-i pedepsésca cu 50 cr., a dóua óra cu 1 fl. a trei'a óra cu 2 fl. a patr'a óra cu 4 fl.

Din acesti bani se vor cumperá carti si recuisite de scrisu si de socóta pentru pruncii seraci cari cercetéza scóla regulatu, éra sum'a ce remane va intrá tóta in fondulu scólei.

Spre scire directoriloru locali insemnámu aci, cumea antistiele comunelor politice sunt deobligate se li dee mana de ajutoriu si se pedepsésca pre parintii cari nu-si trimitu pruncii la scóla, pentru cá acést'a s'a demandatu antistieloru prin instructiunea ce ministeriulu de cultu si de invetiamentu au emis'o catra comune la 10. juniu 1869. §. 2. si apoi prin unu cerculariu alu aceluia-si ministeriu catra municipie emisu la 10. decembre 1872 sub Nr. 32, 488.

§. 3. Déca antisti'a comunei politice nu-si implinesce detorint'a de a pedepsi pre parintii cari nu si-au trimisu pruncii la scóla, — in acestu casu directorulu localu va recercá, *totu la u trei'a septemana*, pre judele administrativu cercualu (pretur'a) cá se traga la raspundere pre antisti'a comunala negliginte si s'o indetoreze a pedepsi pre parintii cari nu si-au trimisu pruncii la scóla.

La acésta recercare catra pretura, directorulu localu are dreptu pre temeulu ordinatiuniloru ministeriali ce se pomenira aci mai sus la §. 2., deci pretur'a este detória si deobligata se-i dee mana de ajutoriu.

Directorulu, pasindu in acésta cauza, fia la antisti'a comunei politice fia la pretura, va avé desclinita bagare de séma la aceea, se nu apara casí cum invetiatoriulu ar fi acusatariu alu parintiloru cari nu-si trimitu pruncii la scóla, cáci multe recerintie de ale invetiamentulu pretindu ca se nu se turbure relatiunile amicabili dintre invetiatori si parintii prunciloru. Este dar de lipsa ca, dupa ce a primitu consemnarea de la invetiatoriu, directorulu insusi se ingrigésca atátu la antisti'a comunei politice cátu si la pretura, a se pune la cale tóte celea de lipsa pentru umblarea prunciloru la scóla.

§. 4. *La capetulu fiecarei luni*, invetiatoriulu dimpreuna cu directorulu localu va face raportu inspectorului cercualu, aretandu sum'a prunciloru obligati la scóla, apoi cáti au umblatu regulatu? cáti neregulatu? cáti nu au umblatu nici de cátu? recercat'a directorulu pre antisti'a comunei politice pentru pedepsirea parintiloru cari nu-si dau pruncii la scóla, si ce a facutu antisti'a? déca antisti'a a fostu negliginte, recercat'a directorulu pretur'a si ce a facutu acést'a? Cari sunt sumele ce au intratu din pedepse (glóbe)? Câte dile au fostu de scóla si câte de recreatiune?

Pentru acestu raportu lunarlu ce-lu face invetiatoriulu dimpreuna cu directorulu si-lu asternu inspectorului cercualu, — Consistoriulu, pre calea inspectoratelorlu, va impartí între invetiatori formulariele necesarie.

§. 5. Inspectorulu cercualu, primindu repórtele lunare de la directori si invetiatori, déca va vedé cumca cutare jude cercualu administrativu (pretura) nu a implinitu recercarea directorului localu pentru pedepsirea parintilor cari nu-si dau pruncii la scóla, — atunci elu insusi, adeca inspectorulu cercualu, indata va recercá pentru ajutoriu pre insasi jurisdictiunea municipala (comitatu.)

Municipiele sunt deobligate a implini recercările inspectorilor cercuali, cá li demanda ordinatiunile ministeriali ce le citaramu aci mai sus la §. 2. si 3.

§. 6. Inspectorulu cercualu, la septeman'a dupa ce ilu va fi recercatu pre comitatu, va asterne Consistoriului raportu de frecuentatiune despre lun'a respectiva, in care va insemná tóte scólele din inspectoratulu seu, si va implini tóte rubricile din formulariele ce Consistoriulu li comunica inspectoriloru pentru asemenea rapórte, avendu desclinita bagare de séma la rubric'a cumca óre comitatele satisfacut'au recercarii inspectoresci pentru frecuentatiunea scolaru, séu nu? — fiindu cá Consistoriulu are sé se baséza desclinitu pre acésta rubrica intru a face, in casu de lipsa, remonstratiunea ce si Ministeriulu o cere de la Consistoriu in contr'a municipieloru cari negrigescu oblegamintele loru scolaru si ordinatiunile ministeriali emise in acésta materia.

Datu din siedinti'a senatului de scóle, tienuta in Aradu la 15. novembre 1873.

Consistoriulu rom. ort.
Presiedinte substitutu :
Andrei Papu, m. p.
Protosincelu.

Nr. 1476.
346. scol.

Instructiune pentru directorii locali ai scóleloru romanesci confessionale in districtulu Consistoriului din Aradu.

Consistoriulu, socotindu lipsele ce s'au ivitu din candu in candu, si desclinitu luandu in socotintia decisiunile sinodului eparchialu de estimpu, a aflu cu cale sé intregéscu instructiunea ce a dat'o directoriloru locali la 27. maiu 1871. Nr. 676|205. scol., si la 2. novembre an. tr. Nr. 1579|378. scol., — dreptu intregire se emite acésta instructiune nóua, carea de acum va servi singura de indreptariu in viitoriu, precum urméza:

§. 1. In virtutea §-lui 83. din „Organisatiunea provisoriu a invetiamentulu in Metropoli'a romaniloru ort.“, senatulu de scóle alu Consistoriului denumesce cáte unu directoru localu in fiecare comuna bisericésca pentru scólele confessionale romanesci ortodosse.

§. 2. La acestu postu onorificu vor fi chiamati numai acei barbati din comuna, — pre cátu se póte, din comitetulu parochialu, — cari partinescu tréb'a scólei, sunt cunoscuti de zelosi intru inaintarea invetiamentulu, sunt onesti, au védia si influintia in comuna, posedu capacitatea de a conduce afacerile scólei cu intieptiune, si potu sacrificá cáte-va óre acestei missiuni importante.

§. 3. Indata ce postulu de directoru localu in cutare comuna devine in vacantia, din veri ce causa, inspectorulu de cercu va propune Consistoriului — pre cátu se póte, in contielegere cu comitetulu din respectiv'a parochia — trei individi, capaci de acestu postu. Dintre acesti trei, Consistoriulu va denumi pre unulu, caruia pe calea inspectoratulu i va dá decretu spre legitimare si intrebuintiare in funtiunea de directoru.

§. 4. Directorulu este nemedilocitulu antiste alu scólei, si ca atare densulu are drepturi si detorintie pentru

- a) implinirea ordinatiuniloru in afacerile scólei;
- b) cercetarea scólei;
- c) amblarea prunciloru in scól'a de tóte dilele,
- d) scól'a de repetitiune,
- e) salariulu invetiatorescu,
- f) edificiele si inzestrarea scólei,
- g) scól'a de pomi,
- h) bibliotec'a scolaru,
- i) fondu scolaru,
- j) alte feliurite recerintie intru innaintarea invetiamentulu precum urméza mai la vale.

a.) *Despre ordinatiunile in afacerile scólei.*

§. 5. Directorulu, ca orgaun scolaru, este subordinatu inspectorulu cercuale de scóle, deci are se ingriégscu de esecutarea puntuala a ordinatiuniloru si afaceriloru ce i le incredintiéza inspectorulu, si va priveghiá ca sé le implinésca si aceia, la cari privescu acele ordinatiuni.

§. 6. De cáte ori va pofiti inspectorulu, directorulu este detoriu sé-i dee informatiuni conscientióse atátu despre rezultatele ordinatiuniloru emise cátu si despre lips'a ce ar invederá pentru a se face despusetiuni nóue.

b.) *Despre cercetarea scólei.*

§. 7. Directorulu va cercetá scól'a din candu in candu, si va ingrigi ca invetiatoriulu se tiena órele de invetiatura, se propuna tóte obiectele de invetiamentu cáte sunt obligate, se aiba metoda buna in propunere, se tracteze cuviinciosu cu scolarii, si se imparta celoru seraci cartile menite pentru ei.

§. 8. A tiené din candu in candu esamine cu scolarii si a fi de facia la esaminele semestrali, la cari va presiedé in absinti'a inspectorulu.

§. 9. Directorulu va ingrigi ca acelu membru din comitetulu parochialu séu acelu parinte, carele intra in scóla spre a se convinge despre progresulu cutarui scolaru, sé nu se amestese in afecórele invetiamentulu si mai virtosu sé nu-lu iee pre invetiatoriu la raspundere in faci'a scolariloru, ci déca are veri o plansóre, s'o adreseze catra autoritatea scolaru. (§. 81. din „Organisatiune.“)

c.) *Despre amblarea prunciloru in scól'a de tóte dilele.*

§. 10. Directorulu va veghiá ca toti parintii (tutorii, maestrii, stepanii) se trimita fiii (pupiliu, invetiacei, servitorii) la scóla, si a nume pre cei in etate de 6' pana la 12 ani se-ii trimita in scól'a de tóte dilele, éra pre cei de 12 pana la 15 ani in scól'a de repetitiune.

§. 11. Pre scolarii ce-su debili de minte séu morbosi de corpu, directorulu localu dimpreuna cu comitetulu parochialu, avendu testimoniu de la medici, ii póte dispensá de la cercetarea scólei, pe unu timpu anumitu.

§. 12. Pre tinerii ce-su náuci si pre cei cu morburi lipitióse, invetiatoriulu e detoriu se-i retrimita de la scóla, avendu apoi a insciintiá directorulu localu si comitetulu parochialu. Directorulu va ingrigi ca invetiatoriulu sé-si implinésca acésta detorintia.

§. 13. Tinerii cari au implinitu anulu alu 10. si sunt de parinti seraci, potu capetá permissiunea directorulu localu si a comitetulu parochialu, ca vér'a dóue luni se cerceteze numai scól'a de repetitiune.

§. 14. Facia cu acei parinti (tutori, maestri, stepanii) cari nu trimitu fiii (pupiliu, invetiacei, servitorii) la scóla, directorulu localu va puredé precum i demanda ordinatiunen consistoriala pentru amblarea prunciloru la scóla, ce Consistoriulu o emise cu datulu de 15. novembre 1873. Nr. 1475.|345. scol.

d.) *Despre scól'a de repetitiune.*

§. 15. Tinerii de amendóue séssele, de la 12 pana la 15 ani, sunt detori a umblá in scól'a de repetitiune in tóte dumipecele si in serbatori.

In di'a de cratiunu, de pasci si de rusalii, nu se tiene scóla de repetitiune.

§. 16. Facia cu tinerii, cari nu cercetéza scól'a de repetitiune, directorulu localu va purcede casí facia cu ceia cari negrigescu scól'a de tóte dilele, adeca intru intielesulu ordinatiunei consistoriali de frecuentatiune ce se amintí la §. 14.

e.) *Despre salariulu invetiatorescu.*

§. 17. Directorulu localu va grigí ca invetiatoriulu sè-si capete salariulu seu câtu mai regulatu, precum si tóte competintiele la a caror'a respundere s'au, obligatu comun'a in folosulu scólei confesionali.

§. 18. Pentru acestu salariu, directorulu va staruí la comitetulu parochialu unde salariile invetiatoresci sunt induse in bugetele parochiali. Éra unde salariile invetiatoresci sunt preliminate in bugetulu comunei politice, directorulu va staruí la comitetulu comunei politice.

§. 19. Déca directorulu vede negrigintia in solvirea salariulu invetiatorescu, fia de la comitetulu parochialu fia de la comitetulu comunei politice, atunci directorulu va recercá indata pre antisti'a comunala, ca sè se incasseze salariulu invetiatorescu. Antistiele comunali sunt detóre se dee directorulu mana de ajutoriu, fia la incassarea salariulu invetiatorescu fia la cercetarea scólei din partea prunciloru, pentru cà asia demanda instructiunea ce ministeriulu a emis'o catra comune la 10. juniu 1869.

Daca antisti'a comunala nu si-ar impliní detorinti'a la acésta recercare, directorulu localu va recercá pretur'a cercuala (Judele administrativu cercualu de comitatu.) Pretur'a e obligata se dee mana de ajutoriu la incassarea salarielor invetiatoresci, la trimiterea prunciloru la scóla, la eladirea si straformarea edificieloru de scóla si altele, cà o obléga pe pretura cerculariulu ministrului de cultu si de invetiamentu de la 10. december 1872. Nr. 32,488.

Déca pretur'a nu va satisface acestei recercári, directorulu va reportá neamenatu inspectorulu cercualu de scóle.

f.) *Despre edificiele si inzestrarea scólei.*

§. 20. Directorulu va grigí ca edificiulu de scóla se-si aiba olatele recerute, se fia in stare buna si curata, asediatu pe locu sanetosu si potrivit adeca pre câtu se póte la mediloculu comunei.

§. 21. Desclinita ingrigire va avé directorulu localu pentru localitatea de invetiamentu, ca se fia in stare corespundietória legiloru de scóla, si se aiba inzestrarea receruta cu scaune, table, carti, mape, globu, machina de computu, figuri din istori'a naturala si celea lalte. Déca comitetulu parochialu nu-si va impliní detorinti'a, directorulu va recercá pre antisti'a comunala si apoi pe pretura, cum se dise mai sus la §. 19.

§. 22. De câte ori este de lipsa ca focalitatea de invetiamentu sè se straformeze, séu sè se cladéscu scóla nóua, pururia directorulu localu va cere informatiune de la inspectorulu cercualu de scóle, carele luandu in socotintia numerulu prunciloru obligati a cercetá scól'a in tóte dilele si alte recerintie ale legiloru de scóla, va spune directorulu si asia comunei bisericesci cumca straformarea séu cladirea nóua câtu se fia de lunga, de lata, de nalta, câte ferestre si celea lalte, — ca asia straformarile si edificiele nóue sè corespunda legiloru.

Unde se póte, este bine ca directorulu localu sè as-

térna inspectorulu planulu straformariloru de intreprinsu si respective alu edificarii nóue, ca inspectorulu sè-lu póta esaminá câtu mai in detaiu, si respective sè-lu póta asterne Consistoriulu spre esaminare.

La tóta intemplarea, adeca si acolo unde nu se potu face planuri, straformarile si edificarile nóue, sè se intemple numai dupa indrumárilu inspectorulu, ca nu cumva comun'a se cheltuésca pentru lucrári necorespundietórie, ce legile de scóla nu le-ar primí de bune.

g.) *Despre scól'a de pomi.*

§. 23. Directorulu localu va purtá grige desclinita ca comun'a se aiba scóla de pomi, bine ingradita si la locu potrivit pentru oltuóne.

§. 24. Pentru inaintarea mai buna a pomaritului, atátu de folositoriu comunelorú nóstre ce se ocupa in precumpenire de cultur'a produptelorú de campu, directorulu localu va staruí la comitetulu parochialu ca sè aduca hotaririle ce le va socotí mai potrivite. Buna óra, comitetulu parochialu hotarésca ca fiecare fecioru, candu se insóra, are se dovedésca cumca a oltuitu si s'au prinsu in scól'a de pomi baremu dóe oltuóne, si déca nu va puté dovedí acést'a, sè platésca 40 cr. in fondulu scólei locali; asideria fét'a, candu se marita, se dovedésca barem un'a oltuóna, la din contra platésca 20 cr. Déca mirele séu mirés'a vine din alta comuna, au sè aduca adeverintie de acolo despre oltuoni, éra daca n'au adeverintie, va solví 40 respective 20 de cruceri in fondulu scólei confesionali din comun'a in carea se asiédia.

§. 25. Primavér'a si tómn'a, la timpulu potrivit, directorulu localu in contielegere cu invetiatoriulu si cu comitetulu parochialu, va face sè se vinda — in modulu ce-lu vor aflá cu cale, — oltuonile ce nu vor mai fi avendu locu in scól'a de pomi.

Din pretiulu oltuónelorú vendute, invetiatoriulu capeta $\frac{2}{4}$. Pentru lipsele scólei de pomi se pastréza separatú $\frac{1}{4}$. Éra $\frac{1}{4}$ trece in fondulu scólei locali.

Banii din pedepsele amintite in §. 24., ce le vor hotari comitetele pentru feciorii si fetele cari nu au oltuitu, vor incurge toti numai in fondulu scólei locali.

h.) *Despre bibliotec'a scolara.*

§. 26. Directorulu localu va grigí ca scól'a sè-si aiba bibliotec'a sa, compusa din carti ce sunt scrise pre intielesulu tuturor'a si privescu séu la desvoltarea morala a tineretului, séu la desvoltarea intelectuala a lui in ocupatiunile si maestriile pentru cari se pregatesce.

Pentru aceea, in compunerea bibliotecei scolare, directorulu va intrebá suatulu invetiatoriulu, si respective i va medilocí invetiatoriulu hani de lipsa ca elu se cumpere pentru bibliotec'a scolara cartile de lipsa.

§. 27. Multi tineri, trecendu preste anulu alu 12. si esindu din scól'a de tóte dilele, uita cetitulu, scrisulu si socót'a pentru cà nu le mai intrebuintiéza. Si nu le intrebuintiéza pentru cà nu este cine sè li vina intr'ajutoriu a li aretá necontentu lips'a si folosulu. Acést'a scadere trebue s'o suplinésca bibliotec'a scolara prin aceea, cà va contiené carti populare, cari se dee tineretului invetiatur'a si indrumarile ce si insusi le cërca candu esie din scól'a si intra in in viétia. Pentru aceea invetiatoriulu va imprumutá juniloru carti din acést'a biblioteca, pre timpu anumitu. Éra directorulu va grigí ca invetiatoriulu se aiba unu inventariu de tóte cartile bibliotecei si o consemnare desclinita despre cartile ce le-au datu imprumutu.

i.) *Fondu scolariu.*

§. 28. Directorulu localu va purtá grige desclinita ca sè se esecute §. 13. din Organisatiunea provisoria a

invetiamentului, carele demanda ca fiecare comuna bisericească, după ce și-a înfiintiat școala confesională, să se îngrijescă de crearea și înmulțirea unui fond școlastic, fie în bani fie în pământuri sau în realități.

Spre acestu scopu, directorulu localu nu va crutiă ustanél'a se capaciteze pre comuna despre lips'a fondului școlariu, ce invederéza pentru că atunci, cându școl'a ar trebui clădită de nou, sau străformată foarte, sau înzestrată de totu, avendu fondu școlariu se potu întreprinde îndată celea de lipsa, și nu vor suferi amenare până ce sumele necesare să se adune pre calea aruncului; — desclinitu în casulu, cându din cutari cause nefavorabili sum'a receruta nu s'ar puté castigá nici pre calea aruncului; fondulu școlariu va acoperi lipsele și așa va împedecá scaderea sau încetarea invetiamentului.

§. 29. Fondulu școlariu se înfiintéza și se înmultiesce:

1. din sumele ce în fiecare anu se vor votá în bugetulu comunei bisericesci sau politice, a nume pentru înfiintarea și înmulțirea fondului școlii confesionalilocali. În ani roditori și între circumstanție favoritórié, acésta votare s'ar puté întemplá lesne așa, ca tóte lipsele invetiamentului se fie curundu capitalizate. Déca se va socoti de o parte cumca în anii neroditori câtu de anevoiá se acoperu chiar și cele mai mici lipse, éra de alta parte se va socoti cumca invetiamentulu este o lipsa de a pururia adeca și în anii neroditori, comun'a va întielege bine cumca capitalisarea speselor invetiamentului în anii roditori este pentru dens'a mare usiorintia și multa securitate în viitoriu;

2. din banii ce se vinu din pedepsirea parinților, tutorilor, maestrilor și a steșanilor care nu trimitu la școala pre fii, pupili, invetiaceii, și servitorii lor. Aceste glóbe vor încurge tóte în fondulu școlariu, cu acea bagare de séma că: din acesti bani se subtrage atât'a suma, câtă este de lipsa a se cumperá carti și recuise de scrisu și de socóta pentru acei prunci de parinti seraci din comuna, cari cercetéza școl'a regulatu;

3. din ofertele de buna voia de la cei ce iubescu luminarea și invetiatur'a;

4. din banii ce se vinu după pedepsirea junilor de caseritu, cari nu au oltuitu în școl'a de pomi (precum se spuse la §. 24.)

5. din partea de pretiu ce se vine fondului școlariu după vinderea oltuónelor (cum se spuse la §. 25.)

Deci se pretinde de la directorulu localu se fie cu desclinita atentiune ca toti banii ce încurgu sub titele amintite, precum și alti bani ce s'ar fi menitu fondului școlariu, cu adevératu și în faptă să și între în fondulu școlariu.

§. 30. Fiindu că de după §. 23. din „Statutul Organicu,” detorint'a comitetului parochialu este inventarea averii miscatórié și ne miscatórié precum și a fondurilor școlii, îngrijirea, pastrarea și elocarea sumelor spre fruptuire, — deci directorulu localu va priveghiá ca comitetulu parochialu să și implinésca cu consciintia și punctualitate acésta detorintia, și va reportá inspectorulu cercualu îndată ce va observá că la comitetulu său la epitropi'a parochiei se întempla veri o scadere sau ceva neregularitate în administrarea fondurilor școlii sau a altor averi ale ei.

j.) Drepturile și detorintiele directorului pentru feliurite recerintie ale invetiamentului.

§. 31. Déca în comuna, stătuinea invetiatorésca devine vacanta din ceva cauza sau déca din ceva cauza prelegerile se intrerumpu, directorulu localu este detoriu se însciintieze îndată despre acést'a pre inspectorulu cercualu, aretandu caus'a vacantiei invetiatoresci și respectivelu a intreruperii prelegeriloru.

De asisderia este detoriu directorulu se însciintieze inspectorulu déca catichisatiunea nu se tiene regulatu.

§. 32. În fiecare anu, în timpul ferieloru mari de școlă, (a vacatiunei) directorulu localu, dimpreuna cu preotulu și cu invetiatoriulu, va grigi pentru conscriptiunea esactă a prunciloru deobligati la școlă; și anume a celoru de 6 până la 12 ani, cari sunt îndetorati se cercetéze școl'a în tóte dilele, și a celoru de 12 până la 15 ani, cari sunt îndetorati a cercetá școl'a de repetitiune duminecă și în serbatori.

§. 33. În cause mai merunțe, cându s'ar escá certe între invetiatori, ori între ei și comuna, ori între ei și singuratecii membri ai comitetului sau parinti ai prunciloru, directorulu va nisui spre impacatiune, avendu pururia în vedere misiunea lui de a fi unu radiemu alu invetiatoriului întru interesulu invetiamentului; éra în cause mai grele va încunoscintiá îndată pre inspectoru.

§. 34. Déca directorulu localu obsérva veri o scadere la școlă și la invetiamentu, în contielegere cu invetiatoriulu și cu comitetulu parochialu va nisui ca să se suplinésca acea scadere.

Éra déca directorulu vede ceva sminta la invetiatoriu 'lu va îndreptá cuviinciosu facandu-lu de a dreptulu atentu la sminta așa, ca să nu se scirbeze autoritatea necesaria invetiatoriului în faci'a comunei și în a școlariloru.

§. 35. Directorulu localu, cându se va tiené conferintia invetiatorésca în școl'a supusa lui-si, va grigi să fie de facia pruncii în numerulu recerutu pentru încercările metódeloru de invetiamentu, și va luá parte și însusi la conferintia invetiatorésca.

§. 36. Directorulu localu va promová în totu modulu cercetarea școlii, și va aplicá tóte medilócele pusetiunei sale și ale oficiului seu în contr'a acelor parinti cari ar împedecá, din ori ce cauza, cercetarea școlii. Va desceptá în comuna și în parintii prunciloru iubire catra invetiatura și partinire pentru școlă. Va îndreptá tóta nișuinti'a sa spre aceea, ca școl'a se corespondă legiloru școlastice în tóte privintiele, și atâtu parintii câtu și școlarii să se couvinga cumca invetiatur'a este de lipsa și cumca școl'a póte aduce folosu pentru comun'a întréga și deosebi pentru singuratecii parinti și școlari.

§. 37. Éra pre invetiatorii buni, directorulu localu îi va încuragiá, nișuindu a li castigá de la comuna îmbunătățirea salarielor invetiatoresci, sau alta remuneratiune, sau barem recunoscinti'a locurilor mai innalte pentru zelulu și diliginti'a loru ce au doveditu în promovarea invetiamentului. Directorulu se va pazí de predominire și de purtare nepotrivita facia cu comun'a și cu comitetulu parochialu, éra pre invetiatorii îi va întimpiná cu stim'a ce se cuvine dirigătoriei loru celei grele. Catra inspectorulu cercualu și catra mai marii școliloru se va aretá cu supunere și cu ascultare, și va pastrá în ordine buna tóte actele ce se atingu de școlă.

§. 38. Directorulu localu care va implini cu punctualitate chiamarea sa, care va desvoltá o diligintiă laudaveră și va produce rezultate îmbucuratórié, acél'a va capetá de la acestu Consistoriu amintire onorabila în sinodulu eparchialu, în virtutea hotaririloru de estimpu ale acestui sinodu de sub Nr. 103. punctulu 9.

Datu din siedinti'a senatului de școlé, tienuta în Aradu la 15, novembre 1873.

Consistoriulu rom. ort.
Presedinte substitutu
Andrieu Papu, m. p.
Protosincelu.

Instructiune pentru inspectorii cercuali ai scóleloru romanesci confessionale in districtulu Consistoriului din Aradu.

In legatura cu ordinatiunea consistoriala din 27 maiu 1871., referitoria la esecutarea „Organisatiunei invetiamentului,” precum a decretat'o Congresulu nostru nationalu bisericescu in sesiunea sa din 1870., si in considerarea necesitatii de a inlesni efeptuirea hotaririloru ce sinodulu nostru eparchialu in sesiunea sa ordinaria de estimpu le-au adusu in caus'a invetiamentului, Consistoriulu afla cu cale se emita instructiunea ce urmeza catra inspectorii cercuali de scóle, pe cari i-a denumitu in virtutea §§-loru 82. si 83. din „Organisarea provisoriala a invetiamentului nationalu confessionalu in Metropoli'a Romaniloru ort.” Acésta instructiune, avendu se servésca de andreptariu in viitoriu, aréta activitatea inspectoriloru

- a) in generalu,
- b) cu privintia la directorii locali,
- c) la evidinti'a scolara,
- d) la invetiatori si alegerile loru,
- e) la cursulu invetiamentului si la frecuentatiune,
- f) la disciplina
- g) la cercetarea scólei si la esamine,
- h) la edificie de scóla,
- i) la scól'a de repetitiune, de pomi si la biblioteca,
- j) la manducerea oficiului,
- l) la recursulu catra autoritatile politice pentru ajutoriu.

a.) In generalu.

§. 1. Cerculu de activitate alu inspectoriloru cercuali de scóle privesce veghiarea de invetiamentu si de moralitate, si de tóte ralatiunile scóleloru; deci sunt detori a grigi:

- a) de directorii locali scolari, intru dirégerea si veghiarea ce li compete acestor'a a supr'a scóleloru poporali;
- b) de caticheti intru propunerea religiunei si purtarea in privinti'a invetiatoriloru;
- c) de invetiatori, ca se respunda cu punctualitate chiamarii loru intru invetiarea prunciloru si in purtarea religiósá morala;
- d) de comitetulu parochialu, intru implinirea detorintieloru ce le are acest'a in privinti'a scólei, in virtutea §-lui 23 din „Statutul Organicu”, ca pruncii se cerceteze scól'a, sè se solvésca regulatu salariile invetiatoriloru sel.
- e) de amblarea prunciloru la scóla, de localitatile de invetiamentu si de inzestrarile interne ale acestor'a, de tóte edificie ce se tienu de scóla si de locuinti'a invetiatoriului.

b.) Cu privintia la directorii locali.

§. 2. Directorii locali de scóle sunt ajutatorii inspectoriloru intru implinirea misiunei acestor'a si a ordinatiuniloru ce le vor primí de la consistoriu. De aceea, ingrigirea si suer'a de activitate a inspectoriloru se estinde a supr'a tuturoru aceloru afaceri, cari sunt incredintiate directoriloru prin instructiunea consistoriala ce s'a emisu pentru densii sub datulu de 15. novembre. Nr. 1476/346. scol.

Dreptacea inspectorii cercuali de scóle vor priveghiá si vor nisui neincetatu ca directorii locali se observe cu punctualitate si consciintia drepturile si detorintiele loru pentru

- a) implinirea ordinatiuniloru consistoriali in afacerile scólei;

- b) cercetarea scólei;
- c) amblarea prunciloru in scól'a de tóte dilele;
- d) scól'a de repetitiune;
- e) salariulu invetiatoresecu;
- f) edificie si inzestrarea scólei;
- g) scól'a de pomi;
- h) bibliotec'a scolara;
- i) fondu scolariu
- j) alte feliurite recerintie intru inaintarea invetiamentului, — cari drepturi si detorintie ale directoriloru locali se cuprindu in citat'a instructiune consistoriala emisa pentru directori.

c.) Evidinti'a scólara.

§. 3. Inspectorii cercuali de scóle vor purtá cu punctualitate o consemnatiune despre scólele din cercurile loru, in carea sè se inscrie care comuna câte scoli are, si pre ce locu sunt asiediate. Déca nu este numai o scóla si servesce si altoru comunitati afiliate, sè se insemne comunitatile ce se tienu de acésta scóla, si indepartarea (distanti'a) acestoru comunitati de la locul scólei. Câte numere de case si câte suflete gr. or. se vinu câte la o scóla, si câti prunci de 6—12 ani indetorati a cercetá scól'a in tóte dilele, si câti juni de 12—15 ani indetorati a o cercetá duminec'a si in serbatori? Ce salariu si venite sunt impreunate cu postul invetiatoresecu? Numele directoriului localu, a catichetului, numele invetiatoriloru si calificatiunea loru, starea edificieloru scolare si intocmirile din lontru, numerulu localitatiloru de invetiamentu.

Din acésta consemnare inspectorii au se dee Consistoriului informatiunile ce se vor pofti din candu in candu.

d.) Invetiatori si alegerile loru.

§. 4. Inspectorulu cercualu se nu ierte ca cutarele invetiatoriu sè-si iee ajutante (suplinte) numai dupa placulu sen, ci déca s'ar vedé lipsa de ajutante, se incunoscintieze despre acést'a pre Consistoriu, carele va judecá despre lips'a de ajutante si despre capacitatea lui, si din casu in casu despre conditiunile de aplicare.

§. 5. Déca se nascu neintielegeri intre invetiatori, séu intre invetiatori si directorulu localu, catichetu séu comitetu parochialu, — atunci inspectorulu cercualu nainte de tóte va cercá se impace tréb'a. Déca impacarea nu va succede, va indrumá pre celu nemultiemitu se iee calea recursului catra Consistoriu.

§. 6. Déca cutare invetiatoriu e morbosu, séu — cu licenti'a inspectorulu cercualu — absentéza câteva dile din cauza motivata, inspectorulu cercualu, in lips'a altui individu corespondietoriu, va despune ca celu mai tineru preotu din locu se-lu suplinésca pre invetiatoriu.

§. 7. Déca o statiune invetiatoreasca devine in vacantia din veri ce causa, inspectorulu cercualu indata va face o provissiuone interimala acelei statiuni, adeca va denumi in terimalminte — pre câtu se póte, incontielegere cu comitetulu parochialu — pre acelu individu capace, carele i va fi mai de aprópe si mai indemana, respective pe preotulu celu mai tineru déca nu s'ar gasi altu individu, oblegandu-lu se incépa prelegerile delocu, ca invetiamentulu se nu sufera scadere.

Dupa aceste numaidécátu inspectorulu cercualu va reportá Consistoriului, aretandu numele statiunei vacante modulu cum a devenitu statiunea in vacantia (d. e. prin mórtea invetiatoriului, prin renunsierea lui, in care casu inspectorulu cercualu va alaturá la raportulu seu si renunsierea in scrisu a invetiatoriului sel.) apoi numele si calificatiunea aceluia, pe care l'a numitu de interimalu.

Dupa ce va primí indrumare de la Consistoriu, inspectorulu, contielegendu-se cu comitetulu parochialu, va

deschide concursu pentru statiune intru intielesulu Statutului Organicu, ale caruia modalitati sunt cunoscute degiá si din prácsa.

La alegerea de invetiatoriu, inspectorulu cercualu in contielegere cu comitetulu parochialu va face list'a de candidatiune. In candidatiune nu potu pune de cátu astfelu de individi, care corespundu §-lui 13. din Statutul Organicu, adeca posedu testimoniulu de calificatiune.

Numai déca atari calificati nu ar recurge, potu intrá in list'a de candidatiune si individi cari au absolvatu institutul pedagogicu—preparandialu, dar nu au inca testimoniulu de calificatiune.

Sinodulu parochialu pentru alegere, se conchiama cu optu dile mai nainte. Despre acést'a inspectorulu are se insciintieze de timpuríu pe protopresbiterulu concerninte, ca acést'a se póta participá si presiedé la sinodu. Déca protopresbiterulu nu se infacisíeza, atunci inspectorulu va presiedé in sinodu. Éra in presinti'a protopresbiterului ca presiedinte, inspectorulu e vicepresiedinte.

Sinodulu nu va puté votá de cátu pentru acei individi, pe cari comitetulu parochialu in contielegere cu inspectorulu i-a pusu in candidatiune.

Protocolulu comitetului parochialu despre candidatiune si protocolulu sinodului parochialu despre alegere, inspectorulu le va asterne apoi Consistoriului, dinpreuna cu testimoniile recurintiloru si ale alesului, si alte acte apartienetórie la alegere, precum: foile publice in cari s'au publicatu concursulu scl.

Déca Consistoriulu va gasi cumca alegerea s'au intemplatu in ordine buna, lu-va intari pre alesulu si-i va dá decretu

Déca alesulu posedu testimoniulu de calificatiune, la intarirea alegerii va capetá de la Consistoriu decretu de invetiatoriu definitivu.

Déca alesulu posedu numai testimoniulu despre absolvirea institutul pedagogicu—preparandialu, de cumva i se va intari alegerea, va capetá de la Consistoriu numai decretu de invetiatoriu provisoriu.

Invetiatorii, cari se aplica numai intermalmințe, isi capeta, in casu de lipsa, denumirea loru de la inspectorulu cercualu.

e.) *Cursulu invetiamentului si frecuentatiunea.*

§. 8. Inspectorii cercuali totdeun'a se aiba cunoscintia despre scótele din cercurile loru, a nume:

- a) déca pruncii cercetéza regulatu scól'a;
- b) déca invetiatoriulu tiene órele de prelegere;
- c) déca se propunu tóte obiectele de invetiamentu cáte sunt prescise;

d) déca la singuraticele obiecte de invetiamentu se ié in socotintia necesitate a si practic'a; déca prin negrigrerea unui obiectu de invetiamentu, cel'a laltu nu se estinde fórte preste mesura;

e) déca conducerea scólei este buna, si déca in croirea remuneratiuniloru si a pedepselor se obsérva o procedura corespundietória;

f) déca invetiatoriulu póta regulatu lista despre diliginti'a si cercetarea scolara;

g) déca invetiatorii ducu o viétia intr'adeveru religioasa si morala;

h) déca tienu regulatu invetiatorii scól'a de repetitiune duminec'a si in serbatori;

i) déca cultivéza bine si cu diligentia scól'a de pomi;

j) déca nisuescu spre infintiarea si inmultirea bibliotecii scolare;

l) déca directorii locali imbratisíeza cu caldura causele scólei si ale invetiamentului; — déca catichetii pazescu cu scumpetate órele prescise pentru religione,

urméza ei unu metodu corespundietoriu, déca preotii preste totu prin influinti'a loru la parinti si prin traterea corespundietória cu pruncii inaintéza invetiamentulu si moralitatea; déca in privinti'a invetiatoriloru se póta cu blandetie si cu indemnari;

m) déca comitetele parochiali si curatorii se póta cu iubire catra scóla si catra invetiatura; daca conlucra la cercetarea scólei si la pastrarea autoritatei si drepturiloru invetiatoriului, déca nisuescu intru a se platí regulatú salariile invetiatoresci si a se imbunetati dupa putintia;

n) déca nu se afla defecte in edificiele scólei séu intru intogmirile din lontru?

Inspectorulu cercualu de scóle, candu va gasi veri o scadere de acestea enumerate, cu vórbes blande va pasi mai anteu a suatui si a luminá pre invetiatoriu, catichetu, directoru séu comitetu, reflectandu-i totodata la responsabilitatea si la urmarile ce le tragu dupa sine acele scaderi. Déca nu va puté delaturá scaderile nici dupa admonitiune repetita, inspectorulu va asterne caus'a la Consistoriu.

§. 9. Detorintiele inspectorului cercualu de scóle pentru a inaintá umblarea prunciloru la scóla, precum si procedur'a ce are se urmeze in acést'a cauza, sunt prescise in ordinatiunea consistoriala ce in caus'a ambliarii prunciloru la scóla s'a emisu de aici cu datulu de 15. novembre 1873. Nr. 1475.345. scol.

f.) *Disciplin'a.*

§. 10. Déca se face acuzare in contr'a cutarui invetiatoriu, inspectorulu cu autoritatile locali ale scólei va cercetá déca acuzarea este adeverata; — si adeverindu-se, va cercá o impacatiune, déca aceea póte avé locu. Candu impacatiunea nu ar succede, partea nemultiemita póte recurge la Consistoriu séu de a dreptulu séu pre calea inspectorului.

Éra in casulu déca acuzarea ar fi grea si de importantia mare pentru scóla si invetiamentu, precum si atunci candu inspectorulu se va informá de a dreptulu despre cutare abusu si negligrntia mare, are se astérna numai-decátu raportu Consistoriului.

Déca cutare invetiatoriu s'ar invinovati pentru necredintia catra biserica si religione, séu prin ceva fapta ce ar causá daune mari invetiamentului séu ar produce scandalisarea sentiemintelor moralu si religiose ale locuitoriloru comunei, inspectorulu lu va suspinde indata si va reportá Consistoriului motivandu suspensiunea (§. 21 din Instructiunea pentru procedur'a judecatoriiloru bisericesci), — éra pentru continuarea invetiamentului va numi unu invetiatoriu interimalu carele se funtiuneze regulatu pana ce Consistoriulu va aduce hotarire in caus'a invetiatoriului suspinsu.

g.) *Cercetarea scólei si esamine.*

§. 11. Inspectorulu va cercetá tóte scótele din cerculu seu de cáte ori va vedé cá este de lipsa, dar se indetoresce se le cerceteze cela putienu de dóue ori in anu, adeca celu putienu la esaminele semestrali. Cu ocaziunea acestoru dóue cercetari, de cari sunt legate si esaminele, se sciricésca starea scólei, a bibliotecii scolare, a scólei de pomi, a fonduriloru scolastice, se delatureze pedecile cari cadu in cerculu seu de activitate, se spriginésca propunerile si proieptele salutarie ce s'ar face din cutare parte, se-i faca pre parinti a intielege folosulu invetiamentului si se stirnésca intr'ensii iubire catra scóla, se descepte zelulu invetiatoriloru si a invetiaceiloru, si in tóte modrurile se ajutore invetiamentulu. Spre acestu scopu:

a) cercetarea scólei se se faca in acelu timpulu alu

anului, carele e favoritoriu amblării prunciloru la scôla, candu nu sunt ferie si parintii nu sunt impedecati de a se infacisiá la esame;

b) despre esame se incunoscintieze de timpuriu comitetulu parochialu, pre catichetu, directoru localu și pre invetiatori, ca sè-i invite a se infacisiá pre parintii prunciloru si pre alte persône despre cari se scie că iubescu invetiatur'a si scôl'a;

c) inspectorulu cercualu, dupa o scurta cuventare ocaionala, va face ca pruncii se fia intrebati din tôte obiectele prescrise, intrebandu si insusi. Déca a capetatu respunsuri bune, atunci prin o cuventare va laudá pe pruncii diliginti, pominindu-le numele in publicu, pre invetiatoriu, directoru, catichetu, pre comitetulu parochialu si pre parinti. Ar fi de doritu ca de premie, ce se impartu prunciloru diliginti din zelulu unoru comitete parochiali, sè se dea numai carti ce contienu lecture instructive si acomodate prunciloru. Inspectorii cercuali vor fi cu bagare de séma la ce feliu de carti se recomende comiteteloru parochiali spre scopulu premiarii prunciloru. Desclinitu vor grigi inspectorii, ca feteloru, pre câtu se pôte sè nu li se imparta de premie nisce articule ce servescu numai de lúcsu, si nu au alta ceva valóre.

Déca inspectorulu n'a gasitu diliginti'a si progressulu necessariu, atunci incheiandu examenulu cu rugatiunea indatinata si demitiendu-i pe prunci a casa, se le retiena pre autoritatile locali ale scôlei si pre invetiatoriu la o consuatiure, in carea se li arete scaderile observate si modrulu leuirii lor.

Totodata va cercetá déca invetiatoriuu pórtá regulatu protocolu despre umblarea prunciloru la scôla, despre ordinatiunile si cerculariele scolarie, despre cartile si uneltele scôlei, déca comitetulu parochialu tiene in evidintia fundatiunile scolarie si administrarea lor; desclinita bagare de séma va avé la aceea, ca scôl'a se fia curata, sventata, si provediuta cu instrumintele de lipsa.

d) inspectorulu cercualu de scôle se insemne in protocolulu seu, purtatu cu ocaisiunea cercetarii scóteloru, tôte câte le-au complanatu, deplinitu séu despre cari trebuie se faca inca relatiuni Consistoriului;

e) fiindu că inaintarea invetiamentulu si buna starea scôlei aterna mai cu séma de la contielegerea catichetulu si a directorulu localu cu invetiatoriuu, dreptu aceea inspectorulu cercualu se folosésca ocaisiunea cercetarii scóteloru spre aceea, ca intarindu intre densii bun'a armonia, sè se contieléga la olalta despre tôte acelea, ce le cugeta a fi corespundietórie pentru inaintarea invetiamentulu.

§. 12. Inspectoriloru cercuali de scôle, la cercetarea scóteloru li competiesce de la comun'a bisericésca carausia in natura, séu o reluitiune de 2 fl. de la o comuna, carea se va dá din medilócele locali ale comunei.

§. 13. Déca cutare comuna vre se-si infintieze scôla propria, séu dóue ori mai multe scoli, séu sè se adfilieze, inspectorulu cercetandu cu de a menuntulu numerulu prunciloru, indepartarea locuriloru, salariele ce se promitu invetiatoriuu, — rugarea comunei intr'unu raportu adjustatu cu tôte aceste informatiuni o va asterne Consistoriului, de la care si-va asceptá indrumarile ulterióre.

h.) Edificiele de scôla.

§. 14. Desclinita atentiune trebuie se aiba inspectorii cercuali la edificiele scolarie si la localitatile de invetiamentu, ca acestea se corespunda legiloru scolarie, si asia se putemu preveni admonitiunile de la guvernulu si se putemu salvá caracterulu confessionalu si nationalu alu scóteloru nóstre.

Pentru acést'a, instructiunea ce s'a datu de aici directoriloru locali la 15. novembre 1873. Nr. 1476.346. scol., li impune ca la cladirile localitatiloru de invetiamentu si la veri ce straformari ale acestor'a, se cêra indrumatiuni de la inspectorulu cercualu.

Inspectorulu cercualu, candu trebuie se dea indrumatiuni cutarei comune in privinti'a cladirii séu straformarii localitatii de invetiamentu, va luá in consideratiune dispusetiunile articulu de lege 38. din 1868, si ale Organizatiunei provisorie a invetiamentulu ce a decretat'o congresulu nostru nationalu bisericescu in sesiunea sa din 1870. Dupa aceste dispusetiuni, fiecarui pruncu, dintre 6 pana la 12 ani, adeca obligatu a cercetá scôl'a in tôte dilele, trebuie se i se vina din localitatea de invetiamentu unu spatiu de, celu putienu, 8 urme patrate. De exemplu, se presupunemu cumca o comuna cutarea, are 30 de prunci intre 6--12 ani, si trebuie sè-si cladésca scôla. Numerulu prunciloru 30 ilu inmultimu cu urmele patrate 8, si capetamu productulu de 240 de urme patrate; va se dica, localitatea de invetiamentu are sè fia de atâte urme. Pentru intielesulu poporulu, din aceste urme facemu stangini, impartindu-le cu 36, si capetamu quotientulu de $6\frac{2}{3}$ stangini patrati, de unde i spunemu poporulu: Pentru 30 de prunci, trebuie scôla de $6\frac{2}{3}$ stangini □., deci sè se faca 3 stangini de lunga si $2\frac{2}{3}$ — stangini de lata, căci $3 \times 2\frac{2}{3} = 6\frac{2}{3}$. Séu 2 de lata si $3\frac{2}{3}$ de lunga căci $2 \times 3\frac{2}{3} = 6\frac{2}{3}$. Dupa acést'a socóta, déca sunt 35 de prunci, trebuie scôla de $7\frac{2}{3}$ stangi patrati. Deci sè pôte face 3 stangini de lunga si $2\frac{16}{27}$ stangini de lata, că $3 \times 2\frac{16}{27} = 7\frac{2}{3}$. Séu 2 stangini de lata si $3\frac{8}{9}$ de lunga, că $2 \times 3\frac{8}{9} = 7\frac{2}{3}$.

Déca sunt 40 de prunci, trebuie scôla de $8\frac{2}{3}$ stang. □. Pôte fi 3 stangini de lunga si $2\frac{26}{27}$ de lata, că $3 \times 2\frac{26}{27} = 8\frac{2}{3}$. Séu 2 stangini de lata si $4\frac{4}{9}$ de lunga, că $2 \times 4\frac{4}{9} = 8\frac{2}{3}$.

Déca sunt 45 de prunci, trebuie scôla de 10 stang. □. Deci se pôte cladi 3 stangini de lata si $3\frac{1}{3}$ de lunga, că $3 \times 3\frac{1}{3} = 10$. Séu 4 stangini de lunga si $2\frac{1}{2}$ de lata, că $4 \times 2\frac{1}{2} = 10$.

Déca sunt 50 de prunci, localitatea de invetiamentu trebuie se aiba $11\frac{1}{3}$ stangini □. Se pôte cladi 3 stangini de lata, si $3\frac{19}{27}$ de lunga, că $3 \times 3\frac{19}{27} = 11\frac{1}{3}$. Séu 4 stangini de lunga si $2\frac{7}{9}$ de lata, că $4 \times 2\frac{7}{9} = 11\frac{1}{3}$.

Déca sunt 55 de prunci, trebuie locu de $12\frac{2}{3}$ stangini □. Deci pôte fi 4 stangini de lunga si $3\frac{1}{18}$ de lata, că $4 \times 3\frac{1}{18} = 12\frac{2}{3}$. Séu 3 stangini de lata si $4\frac{2}{27}$ de lunga, că $3 \times 4\frac{2}{27} = 12\frac{2}{3}$.

Déca sunt 60 de prunci, trebuie locu de $13\frac{1}{3}$ stangini □. Se pôte cladi 4 stangini de lunga si $3\frac{1}{2}$ de lata, că $4 \times 3\frac{1}{2} = 13\frac{1}{3}$. Séu 3 stangini de lata si $4\frac{4}{9}$ de lunga, că $3 \times 4\frac{4}{9} = 13\frac{1}{3}$.

Déca sunt 65 de prunci, trebuie locu de $14\frac{1}{3}$ stangini □. Se pôte cladi 4 stangini lungime si $3\frac{7}{12}$ latime, că $4 \times 3\frac{7}{12} = 14\frac{1}{3}$. Séu 3 stangini de lata si $4\frac{7}{9}$ lungime, că $3 \times 4\frac{7}{9} = 14\frac{1}{3}$.

Déca sunt 70 de prunci, trebuie locu de $15\frac{5}{9}$. Pôte fi 4 stangini lungime si $3\frac{8}{9}$ latime că $4 \times 3\frac{8}{9} = 15\frac{5}{9}$. Séu 3 stangini latime si $5\frac{5}{27}$ lungime, că $3 \times 5\frac{5}{27} = 15\frac{5}{9}$.

Déca sunt 75 de prunci, trebuie localitate de invetiamentu de $16\frac{2}{3}$ stangini □. Deci pôte fi $4\frac{1}{6}$ stangini de lunga si 4 de lata, că $4 \times 4\frac{1}{6} = 16\frac{2}{3}$. Séu 5 stangini de lunga si $3\frac{1}{3}$ de lata, că $5 \times 3\frac{1}{3} = 16\frac{2}{3}$.

Déca sunt 80 de prunci, trebuie locu de $17\frac{7}{9}$ stangini patrati. Deci pôte fi 5 stangini lungime si $3\frac{5}{9}$ latime, că $5 \times 3\frac{5}{9} = 17\frac{7}{9}$. Séu 4 stangini latime si $4\frac{4}{9}$ lungime că $4 \times 4\frac{4}{9} = 17\frac{7}{9}$.

Déca sunt 85 de prunci, trebuie locu de $18\frac{8}{9}$ stangini □. Pôte fi 5 stangini lungime si $3\frac{7}{9}$ latime, că $5 \times 3\frac{7}{9} = 18\frac{8}{9}$.

$\frac{7}{8} = 18\frac{3}{8}$. Séu 4 stangini latime si $4\frac{13}{18}$ lungime, cà $4 \times 4\frac{13}{18} = 18\frac{3}{8}$.

Déca sunt 90 de prunci, trebue scóla de 20 de stangini □. Póte fi 4 stangini in latulu, 5 in lungulu, cà $4 \times 5 = 20$. Séu 3 in latulu si $6\frac{2}{3}$ in lungulu, cà $3 \times 6\frac{2}{3} = 20$.

Ar fi de doritu ca totu la 60 de prunci sè se vina barem un'a scóla. Éra unde numerulu prunciloru trece peste 90, inspectorulu va nisui a se deschide scól'a a două.

Lungimea si latimea localitatei de invetiamentu, va aterná multu de la situatiunea locului pe care se cladesce, dar este bine sè se faca pururia pre câtu se póte de patrata (quadrata,) fiindu cà asia este mai bine pentru luminare, ventilare incaldire si pentru indemanarea priveghiarii invetiatoriului a supr'a prunciloru.

Pentru lumina este bine ca scól'a sè fia asiediata spre médiadi si resaritu, avendu desclinita bagare de séma la aceea ca scaunele in scóla sè se asiedie astfeliu, in câtu prunciloru se li vina lumin'a despre partea stanga candu au de scrisu.

Pentru luminare este bine ca la scolile mai mici sè se vina totu câte pe 2 stangeni □ un'a feréstr'a, lata de 3 si nalta de 4 urme, — éra unde spatiulu localitatii de invetiamentu e peste 10 stangini □., ajunge totu câte pe 3 stangeni un'a feréstra.

Inaltimea paretiloru in localitatea de invetiamentu se fia pururia de celu putieni 9 urme.

Dupa aceste despusetiuni va dá inspectorulu indrumári la fiecare comuna, socotindu in fiecare casu si pentru fiecare comuna a nume numerulu prunciloru de scóla, si basandu indrumárilu pre socót'a ce o va face cu acestu numeru alu prunciloru, dupa esemplele de sus.

Déca inspectorulu are ceva indoiéla, precum si atunci candu comun'a a gatitu unu planu de edificare, — inspectorulu numai decátu va asterne Consistoriului planulu, respective va cere desluciri pentru indoiéla ce ar fi avendu.

i.) *Scól'a de repetitiune, de pomi si bibliotec'a scolara.*

§. 15. Fiindu cà scól'a de repetitiune si scól'a de pómi, nu sunt atátu de cercetate si de cultivate precum recere interesulu invetiamentului, deci inspectorulu cercualu va trebui se póte desclinita grige pentru inaintarea acestoru dóue institutiuni, ca invetiatorii si comunele se si implinésca detorintiele cu punctualitate, nepermitiendu-le nici cea mai putiena abatere de la prescriesele legii. — Infuintiarea si inmultirea bibliotecii scolare, conformu instructiunei ce s'a datu directoriloru locali, este o necesitate ce se recomanda inadinsu inspectoriloru cercuali.

j.) *Manuducerea oficiului.*

§. 16. Pentru manuducerea oficiului, inspectorulu cercualu pórtá unu protocolu de esibite si unu diurnalu de espeditiune in privinti'a caror'a se va acomodá instructiuniloru ce le-au emisu Consistoriulu.

l.) *Recursu la autoritatile politice pentru ajutoriu.*

§. 17. Autoritatile politice, (adeca antistiele comunali, judii cercuali si comitatele) sunt detórie se dee mana de ajutoriu directoriloru si inspectoriloru nostri scolari, de câte ori vor recercá pre acele autoritati in caus'a frecuentatiunei scolare, a intogmirii edificieloru si a incassarii salariului invetiatorescu sel.

Ministeriulu de cultu si de invetiamentu prin cerculariulu seu de la 10. decembre 1872. Nr. 32,488. in

dreptatu catra comitate, li-a demandatu se dee mana de ajutoriu organeloru nóstre confessionali scolastice, in causele atinse mai sus, si la acést'a a facutu Ministeriulu desclinitu atentu pre acestu consistoriu prin rescriptulu seu de la 28. juniu 1873. Nr. 15.196.

Deci, in virtutea hotaririi sinodului nostru eparchialu de estimpu Nr. 103. puntulu 12., ambele acte ministeriali, adeca si cerculariu de la 10 decembre 1872. Nr. 32.488., si rescriptulu din 28. juniu 1873. Nr. 15.196. se alatura la acésta instructiune sub A. si B., ca inspectorii cercuali sè se folosésca de densele, si sè se intrebuintieze acea despusetiune a loru, conformu careia autoritatile civile sunt deobligate a imbracisiá si a promová si causele scóleloru confessionale, togmai asia, ca a celoru comunale.

Datu din siedinti'a senatului de scóle, tienuta in Aradu la 15. novembre 1873.

Consistoriulu rom. ort.

Presiedinte substitutu:

Andrieu Papu, m. p.

Protosincelu.

Pentru imbudiéla materialului numerulu presinte contlene o cóntra intréga; in urmare celu urmatoriu va aparé in septeman'a vltória.

CONCURSU.

3

Pentru postulu invetiatorescu in Comuna Ghiroda pana in 2. Decemb. a. c. candu va fi si alegerea.

Doritoriu de a ocupá acestu postu au a asterne recursele scrise cu man'a propria si adresate comitet. paroc. din Ghiroda — Dom. Inspectoru de Scóle cercualu Dr. P. Vasiciu instruite cu testimoniulu daspre absolvirea preparandiei. despre esamenulu de cualificatiune. despre absolvirea vreunoru clase pregatitóre si de moralitate pana in diu'a mai sus insemnata; totodata aspirantii la acestu postu au in un'a din Dumineci séu Serbatori a se presintá la biserica pentru a dovedi desteritatea in tipicu si cantare.

De acestu postu suntu legate urmatóriele emoluminte:

- a) Cortelu liberu cu graoina de legumi.
- b) 180 fl. v. a. in bani gat'a din acestu salariu are ar fi provediutu. Invetiatoriulu cu 4 stangeni de lemne, éra separatu
- c) 4 Stangeni suntu destinati pa sam'a scólei.
- d) 4 jugere semanatura.
- e) in bucate 30 cubule de grau si 25 cubule de cucuruзу. Ghiroda 1. Novembre. 1873.

Comitetulu paroch. In contielegere cu Dom. Inspec. de scól. cerc. Dr. Vasiciu.

Concursu

1

pentru postulu invetiatorescu in comun'a Paneov'a, tractulu protteralu alu Hasiasiului pana in 2. Decembre a. c. candu va fi si alegerea.

Doritorii de a ocupá acestu postu, au a substerne recursele scrise cu man'a proprie, si adresate comitetului parochialu din Paneov'a — si substernute D. Inspectoru scolaru cercualu Georgiu Petroviciu in Budintiu — instruite cu testimoniulu despre absolvirea preparandiei, despre esamenulu de cualificatiune, despre alte pregatiri, si de moralitate pana in diu'a mai susu insemnata; totu odata aspirantii la acestu postu au in un'a din dumineci séu serbatori a se presentá la biserica pentru a dovedi desteritatea in tipicu si cantare.

Emolumentele legate de acestu postu suntu:

- 1.) cortelu liberu cu gradina de legumi.
- 2.) 80 fl. v. a.
- 3.) 15 meti grau.
- 4.) 15 meti cucurudiu.
- 5.) 8 orgii de lemne.
- 6.) 2 jugere de livada.

Paneov'a, 11. Noembre 1873.

Comitetulu parochialu,

in contielegere cu D. Inspectoru de scóle cercualu.